

Vrede en oorlog

– Jiddu Krishnamurti

Ik denk dat de meesten van jullie, die hebben gestudeerd, rond gekeken en nagedacht, zich zullen realiseren dat ieder land iets bijzonders en eigens heeft dat het door wil geven aan anderen die bereid zijn tot begrip en sympathie. Als je naar een oude kerk of naar een oudheidkundig museum gaat waar antieke dingen bewaard worden en je kijkt naar een mooi mozaïek en je ziet hoe ingewikkeld het in elkaar zit, dan ben je toch verbaasd dat iemand zo veel moeite heeft gedaan, zo veel tijd er aan heeft gegeven, zo veel energie, aan iets dat kan vergaan en verdwijnen.

Dit artikel is een herdruk uit *The Theosophist* van november 1926.

Als je, met die vergelijking in gedachten, kijkt naar de verschillende landen van de wereld, zie je dat ieder land past op zijn plaats, dat ieder land iets heeft te geven aan de andere. En je realiseert je dat geen land, als land, het afzonderlijke recht van overheersing heeft over een ander land; het heeft alleen maar een functie te vervullen in het creëren van het plan voor alle landen. Als ik een bruine man ben die in een land woont met veel zon die mij donker heeft gemaakt en waar ik eigen gewoonten en kleren heb, wil dat niet zeggen dat ik niet pas in dit bijzondere mozaïek, dit plan dat door de grote Kunstenaar is geschetst. Het betekent niet dat ik niet bijdraag aan het kleurenschema, want dat doe ik wel, omdat iedere kleur nodig is om een perfect beeld weer te geven. Je kunt me niet opzij duwen en zeggen: jij bent niet beschaafd. Je kunt me niet opzij duwen en zeggen: ik ga je nu een bepaalde manier van beschaving bijbrengen of je dat nu leuk vindt of niet.

Waarom zou ik, terwijl ik mijn eigen mogelijkheden, mijn eigen ontwikkeling, mijn aanleg en plannen heb, waarom zou ik dat alles vernietigen om de eigenaardigheden, karakteristieken, ambities en economische theorieën van een ander land te adopteren? En toch is het precies dat wat plaatsvindt in ieder land. Je wilt niet dat de kleur van het mozaïek ook maar iets afwijkt van

dat kleine hoekje dat je voor jezelf hebt gereserveerd. Als ik iets speciaals van mijzelf meebreng, zoals ieder individu hoort te doen om het geheel mooier te maken, moet je dat onderzoeken, er een sympathiek belang in stellen, en je zou me de ruimte moeten geven om ten volle van mijn eigen ontwikkeling te kunnen genieten. Toch probeert ieder van jullie de ander te domineren, of je nu theosoof bent of iets anders. Jullie leuze is: jij bent fout, maar je zult goed zijn als je mij volgt. Dat is de algemene houding van de wereld. Elk land heeft een gevoel van superioriteit, ieder land denkt speciaal uitverkoren te zijn door een scheppende god die het de kans geeft om de wereld te verfraaien en te civiliseren, daarbij vergetende dat een arme heiden als ik dezelfde mogelijkheden wenst, maar langs een andere weg. Als je even kunt ontsnappen aan al deze vooroordelen – economisch, nationalistisch, gekleurd en zo meer – als je daaraan kunt ontsnappen, dan zie je de dingen zoals ze zijn, je zult het beeld zien zoals het zou moeten zijn.

Ik heb iets te geven en als je er naar wilt kijken, kijk dan zonder vooroordeel, met begrip en met sympathie.

Stel dat ik nu een perfect schilderij wil maken waarin alle kleuren en alle technieken van schilderen zijn gebruikt (ik neem even aan dat ik een groot kunstenaar ben). Jij zegt: “Nee, doe het nou niet zo; ik wil dat je de kleuren daar schildert waar ze niet passen, waar ze vloeken”. Dat is wat elk land, elk individu probeert te doen. Je realiseert je niet dat elk land zich moet ontwikkelen in zijn eigen milieu, naar zijn eigen ideaal. Jij weet niet wat de architect, de schilder, de kunstenaar wil doen met al zijn kleuren en toch bemoei je je er mee. Je denkt dat wit beter is dan bruin en je wilt wit! Ik roep niet op tot het haten van of het onderscheid maken tussen kleuren; ik wil jullie alleen maar duidelijk maken

dat maar weinigen van ons werkelijke kunstenaars zijn en dat je de kunstenaar die iets te scheppen heeft en een grote drang heeft tot scheppen, niet kunt storen. Je gaat je tuinman niet vertellen wat hij moet doen. Je tuinman heeft veel meer ervaring, hij weet waar bepaalde bloemen geplant kunnen worden, welke soort bloemen kunnen worden gekweekt, welke ordening het best geschikt is om de tuin mooi te maken. En toch neem jij de verantwoordelijkheid om hem te zeggen: “Je moet dit doen en dat niet.” Dat is wat jullie ook doen met betrekking tot het bestuur van alle landen. En dat is waarom ik een bepaalde afschuw voel als ik mensen hoor zeggen dat een bepaald land onder de macht is van de roden of de zwarten of de purperen; dat een bepaald land zijn kansen voorbij heeft laten gaan; dat een bepaald land veel meer vooruit gaat dan een ander land. Al de landen zijn nodig om een geheel te maken. Je kunt me niet opzij zetten en zeggen: “Je bent niet gewenst.” Ik heb iets te geven en als je er naar wilt kijken, kijk dan zonder vooroordeel, met begrip en met sympathie. En hoe ouder een land is, hoe meer geperfectioneerd en ontwikkeld, des te meer heeft het de plicht om te handelen als een gids, een filosoof en een vriend van de landen die jong zijn.

Ik wil niet generaliseren, omdat dit een onderwerp is waar je erg gemakkelijk vaag over kunt praten; maar als je nu rondkijkt, als je rondkijkt, nadenkt en de kranten en de boeken die gedrukt worden leest – en ik hoop dat jullie dat doen, als theosofen hoop ik dat jullie een algemene belangstelling hebben in alles wat er in de wereld gebeurt – dan zul je uitvinden dat er een enorme ontevredenheid bestaat, een grote onrust, een ziedende woede, die alleen maar op één manier opgelost kan worden, denk ik, en dat is door een verandering van mentaliteit, een verandering van het denken, een verandering van houding die jullie allemaal zouden moeten aannemen en die je niet moet overlaten aan de politici. Rusteloosheid en ontevredenheid zijn even noodzakelijk voor landen als voor individuen. Zonder die rusteloosheid en zonder

die ontevredenheid kan evolutie niet plaatsvinden. Het is die rusteloosheid die de snel stromende rivier verfrist en in staat stelt tot het afgeven van frisse lucht; zonder dat hangt er een atmosfeer van dood en vergif. Het is hetzelfde met individuen en landen. Waar stagnatie is, is geen productie en waar vitaliteit is, rusteloosheid, daar wordt gecreëerd. Ik zeg niet dat dit altijd opgaat, maar over het algemeen gaat het zo. Die rusteloosheid kan gebruikt worden voor welzijn of voor vernietiging en je moet je realiseren dat ieder land de eigen bijzondere bloem moet kunnen voortbrengen, de eigen bijzondere kleur moet kunnen bijdragen en daarom moet het door de eigen vorm van rusteloosheid gaan. Als jij door een vorm van rusteloosheid gaat, wil dat nog niet zeggen dat ik door diezelfde vorm moet gaan. Als jullie stakingen hebben of klassenstrijd, wil dat niet zeggen dat ik dat na moet doen, want ik zou wel eens een eigen specifieke rusteloosheid kunnen ervaren. Voor iedereen moet er een bepaald soort rusteloosheid zijn, de rusteloosheid die schoonheid voortbrengt, die wat aan de wereld toevoegt; dat is essentieel.

Ik sprak enige tijd geleden met een pasgagier op een boot en in de loop van het gesprek zei hij: “Wij beschaven bepaalde volkeren.” Het klonk erg verheven. “Wij beschaven deze volkeren door bommen te gooien,” – dat was zijn uitleg – “door over hun dorpen te vliegen met vliegtuigen en hen van de aarde te doen verdwijnen”; hij zei dat zij met deze middelen vrede brachten en de volkeren een gelegenheid boden tot ontwikkeling. Dat is een manier van eraan kijken – het militaire gezichtspunt: “Ik heb de macht en jij moet mijn beschaving aannemen zoals ik die wil geven.” Mijn vriend ging door met uitleggen dat beschaving een manier is van alleen maar zaken doen. Hij wilde dat de mensen winkels, auto’s en al die andere dingen hebben die noodzakelijk zijn voor een lelijke beschaving. Ik vroeg hem of hij dacht dat beschaving alleen maar de uiterlijke schijn van kleren, manieren en oppervlakkige verfijning inhoudt. Hij antwoordde dat be-

schaving voor een groot deel afhangt van het oppervlakkige en dat je eerst de uiterlijke schijn moet hebben voordat je in staat bent tot iets innerlijks. Het is moeilijk argumenteren met een militair, maar omdat ik pacifistisch van aard ben ging ik direct naar het andere uiterste en we debatteerden en debatteerden, omdat ik wou dat hij mijn gezichtspunt zou zien en hij wou dat ik ging zien dat dingen alleen kunnen veranderen door te doden.

**Voor iedereen moet er een bepaald
soort rusteloosheid zijn,
de rusteloosheid die schoonheid
voortbrengt, die wat aan de wereld
toevoegt; dat is essentieel.**

Dat is precies waar jullie staan. Alle beschavingen in de wereld willen andere landen domineren, hen beschaven, hen ontwikkelen volgens hun eigen specifieke lijn. Een andere vriend van mij zei tegen me: “Waarom wil je zelfbestuur voor India? We hebben jullie jaren lang geciviliseerd; waarom wil je nu zelfbestuur?” Hij dacht dat ik een soort dier was dat getemd moest worden, een soort minderwaardig wezen dat wapengekletter nodig had. Dat gebeurt overal. In alle kranten en boeken kun je dezelfde argumenten lezen. Zij stellen nooit de vraag over wat menselijk is of goed of slecht.

Op een dag las ik een boek van een Franse pacifist – Massis – die door het hele Nabije Oosten had gereisd om alle religieuze problemen van die landen te onderzoeken. Hij is Rooms Katholiek en hij was steeds bezig de andere religies neerbui-gend te behandelen, steeds bezig met het proberen te bewijzen dat zijn eigen geloof beter was en al die tijd vergat hij dat er echte vriendschap tussen alle volken zou moeten zijn. Dat is de houding waaraan je moet ontsnappen als je deze zeer belangrijke kwestie wilt kunnen begrijpen; want je kunt politieke zaken niet naar de ene kant schuiven en een religieus leven naar

de andere. Politiek, religie, liefde zijn allemaal hetzelfde onder een andere naam; zij bestaan allemaal voor het welzijn van de mensheid; zij helpen ons allemaal in de juiste richting. Daarom moeten jullie belang stellen in politiek en niet zeggen: “Ik laat dat over aan de politici, laat hen het uitvechten.” Zij vechten het inderdaad uit!

Wat is er praktischer? Een oorlog aangaan of het veranderen van je houding tegenover het leven?

Ik sprak laatst met een vooraanstaande persoon die zitting heeft in de Volkerenbond en hij vertelde me dat de problemen zo ingewikkeld zijn, zo talrijk en dat elk land zo begerig bezig is met alles naar zich toe te trekken, dat zij het belangrijke doel waarvoor de Volkerenbond werd opgericht uit het oog aan het verliezen zijn. Hij eindigde met te zeggen: “De enige manier om er uit te komen, lijkt mij, is oorlog; de problemen zijn zo ingewikkeld, zo immens groot, dat de enige manier om er aan te ontsnappen een oorlog is.” We hebben net een oorlog gehad; jullie weten nog wat dat betekent. De kranten stonden er vol van, boeken zijn er over geschreven. Maar als er weer een oorlog komt, springen jullie er allemaal weer in met dezelfde opwinding, met hetzelfde geloof in de rechtvaardigheid van jullie bepaalde zaak, omdat je niet gedacht hebt aan de andere kant van de medaille. Wat is er praktischer? Een oorlog aangaan of het veranderen van je houding tegenover het leven? Is het wijzer om elkaar te doden of om vrienden te zijn? Wat is begrijpelijker, eenvoudiger en makkelijker? Jullie moeten dat probleem oplossen; je moet er een vastbesloten idee over hebben en het niet overlaten aan politici. Je moet over die dingen nadenken – of oorlogen noodzakelijk zijn, of zij door moeten gaan, of zij het juiste medicijn zijn voor onze tegenwoordige kwalen, of dat we een absolute vrede en rust moeten nastreven, wat uiteindelijk een verandering van innerlijk inzicht inhoudt.

Als je over de kwestie leest en discuteert zul je zien dat de problemen van elk land steeds gecompliceerder worden. We hebben in India onze eigen broeiende onrusten, we hebben onze eigen zaken te regelen. In Europa gist het in elk land. Er heerst een algemene onzekerheid, een algemene zorg over de problemen, zonder dat er iets besloten wordt. Er ontstaan meer en meer complicaties, als je die lijn volgt die ver verwijderd is van de werkelijk eenvoudige oplossing. Mijn militaire vriend, waar ik eerder over sprak, eindigde zijn conversatie door te zeggen: ‘Je weet toch dat Christus een zeer onpraktische persoon was, dus kunnen we zijn lering niet volgen, dat is onmogelijk.’

Waarom is dat onmogelijk? Waarom maken we oorlog niet liever een onmogelijkheid? Het is toch veel moeilijker om te haten, om vijandschap te voelen? Je moet jezelf in een staat van haat brengen voordat je kunt doden. Het is veel gemakkelijker om vriendschap te voelen. Daarom moeten jullie je denken en je hart veranderen als je dit probleem wilt begrijpen; als je wilt ontkomen aan al de economische moeilijkheden die elke krant naar voren brengt als je een eenvoudig antwoord voorstelt. Laat hen maar en kijk naar de kwestie vanuit dat eenvoudige inzicht – of mildheid en vriendelijkheid nu wat opleveren of niet. Is het niet veel gemakkelijker om verder te gaan en samen vooruitgang te maken, dan op elkaar te schieten? En als je het ermee eens bent, als je deze problemen wilt onderzoeken vanuit dat uitgangspunt – dan zullen die problemen ophouden te bestaan. Heel de maatschappelijke strijd, de economische strijd, de strijd van elk land houdt werkelijk op als je kijkt vanuit dat inzicht. Je kunt duizenden problemen naar voren brengen die ieder van jullie bezig houden en die zullen in feite verdwijnen, omdat je er vanuit een totaal ander gezichtspunt tegenaan kijkt.

Als je onderzoekt waarom sommige landen andere landen domineren, waarom sommige sociale standen andere standen domineren, zul je zien dat ieder land, iedere stand de ander tracht na te bootsen. De

onontwikkelde standen, de ongeschoolde standen, zij die arbeiders zijn – als ik dat woord in deze zin even mag gebruiken – proberen hen die iets meer geld hebben te imiteren. “Ik heb een Ford, maar het moet een Rolls Royce worden. Ik heb een kleine kamer maar ik houd niet op voordat ik een grotere heb, met een piano, met dit of met dat.” Het zijn de mensen die gezag hebben, de mensen die geld hebben, de mensen die ontwikkeld zijn, die het voorbeeld moeten geven. Je zou tevreden moeten zijn met het eenvoudige en overdaad afwijzen. Als je naar Amerika gaat – en ik zeg dit met grote bewondering voor de Amerikanen omdat ik van Amerika houd en de Amerikanen heel graag mag – dan zul je daar zien dat bijna iedereen de hoogste levensstandaard eist. Ik ben in huizen geweest waar werkende mensen wonen en ik heb gemerkt dat zij een piano hebben, een grammofoon, een radio, al de moderne gemakken die jij en ik zouden wensen. Maar veroorzaakt dat meer beschaving, meer verfijning, worden het denken en het hart werkelijk ongekunsteld, lost het één van de problemen op waar we last van hebben? Ik zeg dat jullie er verkeerd mee omgaan, niet dat ik jullie in een gele jurk wil zien lopen met een bedelnap – om tot het andere uiterste over te gaan – om bedelaars te worden, maar als jullie de ouderen willen zijn van het ras, dan moet je die materiële zaken niet als voorwaarde stellen voor je evolutie. Zij zijn alleen noodzakelijk in de zin dat ze je meer vrije tijd en gelegenheid geven om je denken en je hart te ontwikkelen; maar je moet jezelf niet omringen met al die luxe dingen, met al die nutteloze dingen. Hoe meer je bezit, des te meer nutteloze dingen je hebben wilt.

Het probleem dat ieder land en ieder individu onder ogen moet zien is dit: werken we voor de vervolmaking van het geheel of voor de vervolmaking van één; werken we voor het geluk van een zeker individu of voor het geluk van het geheel; willen we dat de hele wereld zich naar een bepaald doel beweegt, of dat slechts één land vooruitgaat en de rest achter blijft? Het is

een individueel probleem dat ieder van jullie voor jezelf moet oplossen; en daarom moet je die innerlijke verandering ondergaan die een ware christen van je maakt die echt vriendelijk is; dan zul je niet meer voortdurend geconfronteerd worden met ontelbare problemen die je niet op kunt oplossen. Wat zou een gezond en ontwikkeld persoon zeggen als je hem alle problemen voor zou leggen: de daling van de Franse franc, de staking in Engeland, de moeilijkheden in Duitsland en in ieder ander land? Hij zou zeggen: “Laat dat allemaal los en kijk er naar vanuit een ander gezichtspunt, vanuit een ongecompliceerd inzicht, dat natuurlijk is, gebaseerd op werkelijke vriendschap, op werkelijke samenwerking.” Maar je zegt: ‘O nee, we willen iets praktisch, beste kerel, iets praktisch’. Dat werd werkelijk tegen mij gezegd toen ik dit naar voren bracht! Jullie willen iets praktisch wat je naar een nieuwe oorlog zal voeren. Je hebt al ervaring met deze opvatting, je hebt de praktische demonstratie van het resultaat al gezien, je hebt een schitterende oorlog gehad, waarom dan niet nu eens een keer die andere manier uitproberen? Waarom kunnen we niet ieder individu zich laten ontwikkelen naar zijn eigen aard, naar zijn eigen verlangen, zijn intuïtie, op de manier die hij zichzelf heeft voorgenomen?

Laat ... los en kijk ernaar vanuit een ander gezichtspunt, vanuit een ongecompliceerd inzicht, dat natuurlijk is, gebaseerd op werkelijke vriendschap, op werkelijke samenwerking.

Ik ben, zoals ik zei, een pacifist. Ik denk dat het slecht is om iemand te doden, zelfs als hij mijn moeder, mijn zus, of mijn vriend onrecht heeft aangedaan – je kent al de argumenten die de mensen gebruiken voor oorlog. Als ik me iedere keer dat jij me tracht te domineren blijf verzetten, zul je dóórgaan met domineren en we zullen

vechten, vechten, vechten. Maar ik zeg: 'Goed, neem wat je wilt en kijk wat je er mee doen kunt'. Jullie hebben deze beschaving al gedurende zo veel generaties in handen en wat is het resultaat? Er zijn overal ter wereld onlusten, er is overal chaos, waarom dan niet de eenvoudige methode van vriendelijk zijn, van proberen de buitenlander te begrijpen als zichzelf. Ik verzeker je dat het zo simpel is dat ik geen moeilijkheden zie.

Als je die innerlijke verandering hebt ondergaan, als je de kijk op het leven gewijzigd hebt ... dan volg je werkelijk de ene weg, de ene waarheid - en die is 'Dood niet'.

De moeilijkheden die we emotioneel en mentaal creëren, verdwijnen allemaal als je er zo naar kijkt, en ik verzeker je dat degenen die dit kunnen begrijpen, dit gevoel van werkelijke vriendelijkheid voor iedereen, van werkelijke sympathie voor iedereen, dat die mensen een veel beter leven hebben dat veel spannender en leuker is dan dat van degenen die altijd maar aan het ruzie maken zijn. Als ik op weg ben van land naar land doe ik dat met het grootste genoegen, omdat ik altijd observeer. Ik zeg niet dat India het grootste en het mooiste land van de wereld is, (waarschijnlijk is het zo), dat Indiërs veel mooier gekleed gaan en veel meer zonneshijn hebben (waarschijnlijk hebben ze dat), maar dat maakt me niet blind voor de dingen die jullie hebben in Holland of in Engeland of in Amerika of in welk land ter wereld dan ook. We moeten allemaal leren en je leert niets als je wilt dat iedereen jou imiteert. Wat wordt het dan allemaal simpel. Er is dan geen sprake van

oorlog of vrede, van strijd om elkaar te overheersen. Als je die innerlijke verandering hebt ondergaan, als je de kijk op het leven gewijzigd hebt – ik hoop dat je dat gedaan hebt – dan ben je in staat om oorlogen te voorkomen, dan volg je werkelijk de ene weg, de ene waarheid – en die is 'Dood niet'. Je wilt niet nog meer moeilijkheden veroorzaken; je wilt niet bijdragen aan nog meer ellende, en daarom moet je deze kwestie voor jezelf beslissen. Ik heb het lang geleden voor mezelf besloten; jullie moeten het voor jezelf doen; je moet deze problemen onderzoeken en uitvinden of je veranderd bent, of je mentaliteit veranderd is en je moet jezelf afvragen of je, als er oorlog is, de eerste zult zijn om er in te springen en je er over op te winden, of dat je aan de zijlijn blijft staan en zegt: "Dat is niet de manier die leidt naar begrip, naar leven, naar sympathie." Ik denk dat als jullie werkelijk de hele kwestie begrijpen en er echt op die manier aan zouden werken, dat er dan geen oorlogen meer zouden zijn. Er zijn zo veel organisaties tot het voorkomen van oorlog in de hele wereld; sluit je erbij aan als je wilt, maar dan moet je wel eerst door die verandering van mentaliteit zijn gegaan. Je kunt je bij honderden organisaties aansluiten en ieder jaar je abonnementen betalen, maar je zult niet de ware kracht of de ware kern zijn van die organisaties als je vasthoudt aan het oude trotse hart dat ontaard is, oneerlijk, gecompliceerd. Je zult dan in plaats van te helpen meer complicaties en meer moeilijkheden veroorzaken. Daarom denk ik dat we meer en meer terug moeten – of vooruit, of elke andere uitdrukking die je wilt – naar die ongeunstelde oprechtheid, die begripvolle verstandhouding, naar die werkelijke vriendelijkheid.

Dit artikel uit 1926 is herdrukt
in *The Theosophist* van januari 2005
Vertaling F.v.I.